

หมวดที่ 7

เรื่อง ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา

(Spa Products & Spa Equipments)

โดย อาจารย์นภารัตน์ ศรีละพันธ์

นางสาวรัตนวรรณ ทองบุษย์

แนวคิด

ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญในการช่วยปฏิบัติงานในสปาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องสำอางอันได้แก่ น้ำมันนวด ครีมนวดหน้า ในปัจจุบันสปาบางรูปแบบได้มีแนวโน้มหันมาใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น เช่น เมคิลสปา และ บิวตี้สปา ประกอบกับได้มีการคิดค้นการใช้งานเครื่องมือให้ทันสมัย ส่งผลให้เครื่องมือมีราคาค่อนข้างสูงเป็นผลให้การลงทุนประกอบธุรกิจสปาต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากขึ้นไปด้วย

ดังนั้นในการที่จะตัดสินใจว่าจำเป็นต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือเหล่านี้ในสปาหรือไม่ ต้องอาศัยหลักการในการตัดสินใจ อย่างถูกต้องและชาญฉลาด เช่น งบประมาณการลงทุน รูปแบบ ประเภทหรือชนิดของสปา กลุ่มลูกค้า เป้าหมาย ทำเลที่ตั้ง ขนาดของสถานประกอบการสปา และอื่นๆเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจ

วัตถุประสงค์ (เชิงพฤติกรรม) ภายหลังสิ้นสุดการอบรมผู้เข้าอบรมสามารถ

1. เข้าใจความหมายของผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ และคำนิยามของผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา
2. สามารถจำแนกประเภทของเครื่องสำอาง ปัจจัยในการคัดเลือกและการตัดสินใจ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ การดูแลและการเก็บรักษาเครื่องสำอางได้
3. มีความสามารถในการจัดการด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องสำอาง เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา
4. นำเอาความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้

เนื้อหา

1. คำนิยามของผลิตภัณฑ์
2. การจำแนกประเภทของเครื่องสำอาง
3. การเลือกใช้เครื่องสำอางอย่างปลอดภัย ปัจจัยในการคัดเลือกและการตัดสินใจ
4. คำนิยามของเครื่องมือ และอุปกรณ์
5. การดูแลและการเก็บรักษา ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์
6. การจัดการด้านความปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์
7. กลุ่มตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์

ผลิตภัณฑ์

คำนิยามของ ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในสปาในที่นี้เรียกโดยรวมว่า เครื่องสำอาง

ความหมายของ คำว่า “เครื่องสำอาง” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2335 เครื่องสำอาง หมายถึง

1. วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ หรือ กระทำด้วยวิธีอื่นใด ต่อส่วนหนึ่งของร่างกายเพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม และรวมตลอดทั้งเครื่องประติณผิวต่าง ๆ ด้วย แต่ไม่รวมถึงเครื่องประดับ และเครื่องแต่งตัวซึ่งเป็นอุปกรณ์ภายนอก
2. วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางโดยเฉพาะ หรือ
3. วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง

เครื่องสำอางนอกจากจะหมายถึงเครื่องแต่งหน้า เครื่องเสริมความงาม เครื่องสำอางของผิวพรรณ ใบหน้า รวมทั้งเครื่องหอมที่ให้กลิ่นที่มีเสน่ห์หอมชื่นใจ และกลิ่นหอมที่อยู่ในเครื่องสำอางทุกชนิด ยังรวมถึงสบู่ แชมพู ที่ใช้ทำความสะอาดร่างกายด้วย

จะเห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา จะเป็นเครื่องสำอางเกือบทั้งหมด ซึ่งการใช้เครื่องสำอางอาจเกิดผลข้างเคียงได้น้อยเมื่อเทียบกับอัตราการใช้ แต่ถ้าเกิดขึ้นแล้วอาจส่งผลทำให้เสียความงาม หรือมีอันตรายขั้นรุนแรงได้ ดังนั้นจึงต้องมีความระวังในการใช้ด้วย

การจำแนกประเภทของเครื่องสำอาง

ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 แบ่งเครื่องสำอางได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ

เป็นเครื่องสำอางที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอันตรายต่อผู้บริโภคจากเคมีภัณฑ์ที่เป็นส่วนผสม การกำจัดดูแลจึงเข้มงวดที่สุดด้วยการให้มาขึ้นทะเบียนตำรับ เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับเครื่องสำอางควบคุมพิเศษเรียบร้อยแล้ว จึงจะผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายได้ให้สังเกต เลขทะเบียนในกรอบ อย.

ตัวอย่างเครื่องสำอางควบคุมพิเศษ ได้แก่ ยาสีฟัน น้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ เซทิล ไพริดิเนียมคลอไรด์ ผลิตภัณฑ์กำจัดขน หรือทำให้ขนร่วง

2. เครื่องสำอางควบคุม

เป็นเครื่องสำอางที่มีผลกระทบต่อ หรือมีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายร้ายแรงแก่สุขภาพร่างกาย ไม่เข้มงวดเท่า เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ ผู้ประกอบธุรกิจเพียงมาแจ้งรายละเอียดต่อหน่วยงานของรัฐภายในเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนผลิต หรือนำเข้ามาจำหน่ายในราชอาณาจักร ดังนั้น เครื่องสำอางควบคุมจะไม่มีเลขทะเบียนในกรอบ อย. กำหนด ได้แก่ แป้งฝุ่น โรยตัว แป้งน้ำ เครื่องสำอางที่มีสารจัดรังแค มีส่วนผสมของซิงก์ไพริไทโอน และไพรอกโทนโอลามีน เครื่องสำอางป้องกันแสงแดด ฝ้ายน้ามัย ฝ้ายเย็น หรือกระดาษเย็น

3. เครื่องสำอางทั่วไป

เป็นเครื่องสำอางที่ไม่มีส่วนผสมของสารควบคุมพิเศษ หรือสารควบคุม ดังนั้น เครื่องสำอางทั่วไปจะไม่มีเลขทะเบียนในกรอบ อย. แต่มีข้อกำหนดในการผลิต หรือนำเข้า ดังนี้

เครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศ สามารถผลิตได้โดยไม่ต้องมาแจ้งกับ อย. เพียงแต่จัดทำฉลากภาษาไทยให้มีข้อความอันจำเป็นครบถ้วนชัดเจน (ส่วนข้อความอื่น ๆ บนฉลากต้องเป็นความจริง และมีเอกสารหลักฐานพร้อมที่จะพิสูจน์ได้ - วิธีการทำฉลากดูได้ในหัวข้อ “ข้อสังเกตในเรื่องฉลากภาษาไทย”)

เครื่องสำอางที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ต้องส่งมอบหลักฐานประกอบการนำเข้า และจัดทำฉลากภาษาไทยให้มีข้อความอันจำเป็นให้ครบถ้วนภายใน 30 วัน หลังจากได้รับการตรวจปล่อยให้นำเข้า ฯ (ส่วนข้อความอื่น ๆ บนฉลากต้องเป็นความจริง และมีเอกสารหลักฐานพร้อมที่จะพิสูจน์ได้)

ตัวอย่างเครื่องสำอางทั่วไป ได้แก่ โลชั่น ครีมบำรุงผิว แป้งทาหน้า สบู่ก้อน สบู่เหลว โฟม น้ำมันทาผิว สีทาเล็บ เป็นต้น

การเลือกใช้เครื่องสำอางอย่างปลอดภัย

การใช้เครื่องสำอางอย่างปลอดภัยนั้น ประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1. ความต้องการ หรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องสำอาง
2. เทคนิคการเลือกใช้เครื่องสำอาง
3. การนำเครื่องสำอางไปใช้
4. ผลจากการใช้เครื่องสำอาง

ความต้องการ หรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องสำอาง

การเลือกซื้อเครื่องสำอาง ต้องมีจุดมุ่งหมายในการใช้หรือความคาดหวังที่คิดว่าจะได้รับจากการใช้เครื่องสำอาง ซึ่งมีหลากหลาย ตัวอย่างเช่น

ใช้เพื่อให้ร่างกายสะอาด ผิวสะอาด กลิ่นสะอาด ได้แก่

- a. ใช้เครื่องสำอางประเภทครีม โลชั่น โฟม
- b. ใช้ครีม โลชั่น ทำความสะอาดผิว
- c. ใช้สบู่ก้อน สบู่เหลว สบู่ผง โฟม เจลอาบน้ำ อาบน้ำชำระล้างผิวกาย
- d. ใช้ผ้าเช็ด เช็ดผิวเพื่อให้สะอาด และเกิดความรู้สึกสดชื่น

ใช้เพื่อสุขอนามัยที่ดีของร่างกาย ได้แก่

- e. น้ำยาบ้วนปาก
- f. เครื่องสำอางระงับเหงื่อ ระงับกลิ่นกาย
- g. ใช้เพื่อให้สวยงาม กลุ่มนี้ มีหลากหลายประเภท ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์ทาเล็บ

ใช้เพื่อประพินผิว ได้แก่

- h. เครื่องสำอางที่ใช้ทาผิว
- i. บำรุงผิว
- j. สมานผิว
- k. ทาตัวก่อนนอน
- l. แป้งฝุ่นโรยตัว
- m. แป้งน้ำ

ใช้เพื่อให้ร่างกายหอม สดชื่น

ใช้เพื่อป้องกันผิว ได้แก่

- n. ครีม
- o. โลชั่น

ป้องกันผิวแตก

ป้องกันผิวแห้ง

เครื่องสำอางที่ช่วยป้องกันแสงแดด

เทคนิคการเลือกซื้อเครื่องสำอาง

การเลือกซื้อเครื่องสำอางนั้น ต้องมีเทคนิคการซื้อเครื่องสำอางอย่างฉลาด และคุ้มค่า ดังนี้

1. **ซื้อให้ตรงตามจุดมุ่งหมาย**
คือ ซื้อเท่าที่ต้องการ หรือที่จำเป็นต้องใช้ เพราะจะช่วยประหยัดเงิน และช่วยป้องกันไม่ให้มีเครื่องสำอางเกินความจำเป็น การเก็บเครื่องสำอางไว้นาน ๆ เมื่อเวลาผ่านไป เครื่องสำอางจะมีกลิ่น สี และลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ใช้ไม่ได้ก็จะกลายเป็นขยะ นอกจากจะเสียเงินแล้ว ยังทำลายสิ่งแวดล้อม ด้วยการเพิ่มขยะโดยไม่จำเป็นอีกด้วย
2. **ซื้อโดยไม่หลงเชื่อคำโฆษณา**
3. **ซื้อตามความเหมาะสมของฐานะและเศรษฐกิจ** เนื่องจากเครื่องสำอางที่จะต้องซื้อ มีมากมายหลายชนิด ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น การเลือกซื้อเครื่องสำอาง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภายนอก ควรคำนึงถึงความเหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องราคา โดยมีข้อสังเกต ดังนี้

เครื่องสำอางต่างประเทศ มีราคาสูงมาก เนื่องจากต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง และทั้งผู้ผลิตในต่างประเทศ และผู้นำเข้าในประเทศไทย ต่างต้องมีกำไรในการขาย ราคาขายจึงแพงมาก

เครื่องสำอางบางชนิดราคาสูงเนื่องมาจากความนิยมในยี่ห้อ หรือเครื่องหมายการค้า

เครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศ ปัจจุบันมีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ และมีขายหลายระดับราคา สามารถเลือกซื้อได้ตามความเหมาะสม

การที่เครื่องสำอางมีราคาสูง มิได้หมายความว่า เมื่อใช้แล้วจะไม่แพ้หรือไม่อันตราย เนื่องจากการแพ้ หรือใช้ไม่ได้ผล อาจขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล

4. **ซื้อให้เหมาะสมกับผู้ใช้**

เหมาะกับวัย เช่น ทารก เด็ก วัยรุ่น วัยกลางคน หรือวัยชรา การเลือกซื้อเครื่องสำอางต้องคำนึงถึงวัยของผู้ใช้ ด้วย เพราะสภาพผิว ความต้านทานของผิว และความจำเป็นของผู้ใช้แต่ละวัยไม่เหมือนกัน

เหมาะสมกับผิวของผู้ใช้ หรือลักษณะของผู้ใช้ เนื่องจากปัจจุบัน เครื่องสำอางหลายชนิดที่ผลิตออกมาจำหน่าย สำหรับผิวหรือลักษณะของผู้ใช้แต่ละแบบ เช่น สำหรับผิวแห้ง ผิวมัน สำหรับผมแห้ง ผมธรรมดา หรือผมมัน เป็นต้น

5. **ซื้อจากแหล่งจำหน่ายที่น่าเชื่อถือ**

การซื้อควรซื้อจากแหล่งจำหน่ายที่มีที่อยู่หรือหลักแหล่งที่แน่นอน เนื่องจากหากใช้แล้วเกิดปัญหา ก็จะสามารถกลับไปตรวจสอบหรือสอบถามข้อมูลจากผู้ขายได้

6. **ซื้อเครื่องสำอางที่มีฉลากภาษาไทยครบถ้วน**

กฎหมายของเครื่องสำอาง มุ่งเน้นที่จะให้ผู้รับบริการ ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของเครื่องสำอาง จึงมีข้อบังคับว่า เครื่องสำอางทุกประเภททุกชนิดจะต้องมีฉลากที่มีข้อความภาษาไทยตามที่กำหนดไว้ของเครื่องสำอางแต่ละประเภท

ข้อสังเกตในเรื่องฉลากภาษาไทย

เครื่องสำอางที่มีฉลากภาษาไทยต้อง แจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแจ้งชื่อ และที่อยู่ผู้ผลิตอย่างชัดเจน อาจเป็นเครื่องชี้วัดได้ในระดับหนึ่งว่า เจ้าของผลิตภัณฑ์มีความบริสุทธิ์ใจ และจริงใจต่อผู้ใช้ สามารถตรวจสอบจากแหล่งผลิตได้ หากเกิดปัญหาวัน

การพิจารณาเครื่องสำอางที่มีฉลากภาษาไทย ต้องมีสาระสำคัญต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- วัน เดือน ปี ที่ผลิต ซึ่งกฎหมายบังคับว่า เครื่องสำอางทุกชนิด ทุกชิ้น ต้องแสดงวัน เดือน ปี ที่ผลิตไว้ที่ฉลาก ในส่วนนี้ผู้ซื้อจะพิจารณาได้ว่า เครื่องสำอางนั้นเก่าเกินไปหรือไม่
- วัน เดือน ปี ที่หมดอายุ สำหรับเครื่องสำอางบางชนิด ได้แก่ น้ำยาโกรมม หรือน้ำยาผสมของผลิตภัณฑ์ข้อมผมที่มีส่วนผสมของไฮโดรเจนเพอร์ออกไซด์ เมื่อครบกำหนดวันหมดอายุแล้วประสิทธิภาพจะหมดไปด้วย

7. พิจารณาลักษณะ และภาชนะบรรจุของเครื่องสำอาง

ลักษณะของเครื่องสำอางที่บรรจุอยู่ในภาชนะ ให้สังเกตในเรื่องของสี กลิ่น การแยกชั้น หรือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี เช่น เก็บไว้นานจนปริมาณในขวดลดลงจนเห็นได้ชัด

ภาชนะบรรจุ คือ วัสดุใด ๆ ที่ใช้บรรจุ หรือหุ้มห่อเครื่องสำอาง โดยเฉพาะในการซื้อ จะต้องพิจารณาว่าภาชนะบรรจุอยู่ในลักษณะที่ตีเหมาะสม ปลอดภัย ไม่แตก ร้าว ร้าว และไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน

การนำเครื่องสำอางไปใช้

เมื่อเลือกซื้อเครื่องสำอางไปแล้ว ก่อนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และปลอดภัยมีแนวทางที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. อ่านฉลากก่อนใช้

การอ่านฉลากก่อนใช้จะทำให้ทราบได้ว่า ผลิตภัณฑ์นั้น คืออะไร และใช้เพื่ออะไร สาระสำคัญในการอ่านฉลากก่อนใช้ คือ วิธีใช้ ข้อควรระวัง หรือ คำเตือน ซึ่งบางครั้งอาจแสดงไว้ที่ฉลาก ก่อหรือด้านในของกล่อง ใบแทรก หรือเอกสารกำกับเครื่องสำอาง จะต้องอ่านอย่างละเอียด อ่านให้เข้าใจ หากไม่เข้าใจ ต้องสอบถามผู้รู้หรือผู้ขายให้เข้าใจ

2. ปฏิบัติตามวิธีใช้

วิธีที่แสดงไว้ที่ฉลาก หรือกล่อง หรือใบแทรก หรือเอกสารกำกับเครื่องสำอาง ถือว่าเป็นวิธีใช้ที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ไม่ควรเชื่อคำบอกเล่า เนื่องจากอาจไม่ได้ผล หรือใช้แล้วไม่ปลอดภัย

3. ระวังระวังตามข้อควรระวังหรือคำเตือนที่แจ้งไว้

ให้อ่านคำเตือน หรือข้อควรระวังที่แสดงไว้ที่ผลิตภัณฑ์นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำเตือนของเครื่องสำอางควบคุมพิเศษ และเครื่องสำอางควบคุมที่กฎหมายบังคับให้แสดงคำเตือนไว้บนฉลาก

ผลจากการใช้เครื่องสำอาง

เมื่อได้ใช้เครื่องสำอางชนิดใดชนิดหนึ่งแล้ว ผู้ใช้ควรจะต้องพิจารณาผลที่ได้จากการใช้ว่าคุ้มค่า หรือสูญเสียเปล่าเพียงใด ดังนี้

1. หากใช้แล้วได้ผลตามที่ต้องการ ไม่เกิดการแพ้ หรือระคายเคืองก็สมควรที่จะซื้อใช้ต่อไป
2. ใช้แล้วไม่ได้ผล ถึงแม้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดอาการแพ้ หรือระคายเคืองก็ตาม สมควรเลิกใช้ และหากพิจารณาแล้วว่า น่าจะเป็นการโฆษณาสรรพคุณเป็นเท็จหรือเกินจริง ก็ควรบอกกันต่อ ๆ ไป เพื่อมิให้มีผู้ถูกหลอกลวงมากขึ้น หรืออาจแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ เพื่อติดตามตรวจสอบต่อไป
3. ใช้แล้วเกิดการแพ้ หรือระคายเคือง

ในกรณีที่ใช้แล้วเกิดการแพ้ หรือระคายเคือง ให้หยุดใช้ หากอาการแพ้ไม่รุนแรง เมื่อหยุดใช้จะหายเองได้ แต่หากอาการแพ้รุนแรง ควรพบแพทย์ เพื่อแก้ไข บรรเทา หรือรักษาอาการแพ้นั้น

หากใช้เครื่องสำอางชนิดใดแล้วเกิดการแพ้ หรือระคายเคือง ให้เลิกใช้

4. มีปัญหาสงสัยให้แจ้งเจ้าหน้าที่

ในกรณีที่ใช้แล้วไม่ได้ผล หรือเกิดการไม่พึงประสงค์ หรืออาการแพ้ หรือมีปัญหาที่น่าสงสัยว่า อาจเป็นเครื่องสำอางผิดกฎหมาย หรืออาจมีอันตราย หรือไม่น่าปลอดภัย ควรสอบถามหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ และดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

อันตรายที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์

อันตรายรวมทั้งอาการอันไม่พึงปรารถนานั้นเป็นสิ่งที่ผู้รับบริการไม่ต้องการ แต่ในบางครั้ง อาจเกิดอาการอันไม่พึงประสงค์ขึ้น บางครั้งสามารถมองเห็นและป้องกันได้ แต่บางครั้งอาจคาดไม่ถึง

สาเหตุของอันตรายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์มี 3 ทาง คือ

1. อันตรายที่เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์
2. อันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์
3. อันตรายอันเนื่องมาจากตัวผู้ใช้

อันตรายที่เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์อาจเป็นสาเหตุแรกที่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ ตัวอย่างเช่น

1. จากประเภทของผลิตภัณฑ์

ได้แก่ พวกเครื่องสำอางควบคุมพิเศษ ซึ่งมีส่วนผสมของสารที่อาจเป็นอันตรายได้ จึงต้องกำหนดเป็นเครื่องสำอางควบคุมพิเศษ และหากเป็นเครื่องสำอางควบคุมพิเศษที่ผิดกฎหมาย มีการลักลอบผลิต/นำเข้า หรือจำหน่ายโดยไม่ได้ขึ้นทะเบียน ไม่ได้ผ่านการกลั่นกรอง ตรวจสอบจากหน่วยงานรัฐ ก็จะมีอันตรายมากยิ่งขึ้น

2. จากความรับผิดชอบของเจ้าของผลิตภัณฑ์ ได้แก่

เครื่องสำอางที่ออกมาจำหน่าย โดยไม่มีข้อความฉลากเป็นภาษาไทย หรือมีไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่กฎหมายบังคับว่า เครื่องสำอางทุกชนิดต้องมีวัน เดือน ปี ที่ผลิต หากไม่มีปรากฏอยู่ ก็สรุปได้ว่า เจ้าของผลิตภัณฑ์ ไม่มีความจริงใจที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ส่วนประกอบที่ไม่เหมาะสม ใช้ส่วนผสมที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้ไม่มีคุณภาพตามที่อ้าง หรือใช้สารที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ หรือใช้สารบางชนิด แล้วอ้างสรรพคุณทางยา ให้ตั้งข้อสังเกตว่า หากสรรพคุณที่เข้าข่ายภายนอกจะไม่ได้เป็นเครื่องสำอางแล้ว ควรจัดเป็นยา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่อาจมีอันตรายต่อผู้บริโภคได้

กรรมวิธีการผลิตไม่เหมาะสม ซึ่งเรื่องนี้กระทรวงสาธารณสุขโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้จัดทำโครงการยกระดับมาตรฐานการผลิตเครื่องสำอางในประเทศ โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาโรงงานผลิตเครื่องสำอางให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และปลอดภัย ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องระยะยาว

3. จากความเสื่อมสภาพ

กรณีของเครื่องสำอางเสื่อมสภาพ อาจเนื่องมาจากเป็นเครื่องสำอางเก่าที่ผลิตมานานแล้ว หรือบางผลิตภัณฑ์เสื่อมสภาพ เนื่องจากหมดอายุ เมื่อเสื่อมสภาพแล้วจะทำให้สรรพคุณ หรือคุณสมบัติของสารส่วนผสมจะเปลี่ยนไป ในบางครั้ง นอกจากจะใช้ไม่ได้ผลแล้ว อาจก่อให้เกิดอันตรายด้วย

นอกจากนี้การเสื่อมสภาพของเครื่องสำอาง อาจเกิดจากภาชนะบรรจุไม่เหมาะสม แดด รั่ว ร้าว หรืออาจเนื่องมาจากการเก็บรักษาที่ไม่เหมาะสม เช่น เครื่องสำอางที่มีไฮโดรเจนเพอร์ออกไซด์ ซึ่งต้องเก็บไว้ในที่เย็น แต่นำไปเก็บไว้ในที่มีอุณหภูมิค่อนข้างสูงเป็นต้น

4. ผลิตภัณฑ์ผิดกฎหมาย

ได้แก่ เครื่องสำอางควบคุมพิเศษที่ลักลอบผลิต/จำหน่าย โดยไม่ได้ขึ้นทะเบียน หรือเครื่องสำอางควบคุมที่ไม่ได้ทำการแจ้งรายละเอียด เครื่องสำอางที่ลักลอบนำเข้ามาจำหน่าย เครื่องสำอางทุกชนิดที่ไม่แสดงฉลากภาษาไทย ถือว่าเป็นเครื่องสำอางที่ผิดกฎหมายมีแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกันแก้ไขได้ คือ ต้องไม่ซื้อ เมื่อของผิดกฎหมายขายไม่ได้ ก็จะเหลือแต่ของถูกกฎหมาย

อันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ใช้เพื่อทำความสะอาด และส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม ผู้ใช้มักจะคาดหวังถึงผลที่ได้มากกว่าผลที่เสีย หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น และคิดว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ร่างกายสะอาดมากขึ้น หรือสวยงามมากขึ้น จึงไม่น่าที่จะมีอันตรายแต่อย่างใด โดยข้อเท็จจริงแล้วสารส่วนผสมในเครื่องสำอางส่วนใหญ่เป็นสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์เกือบทั้งหมด ดังนั้น โอกาสที่จะเกิดอันตรายย่อมเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ใช้อย่างไม่ถูกต้อง อาจมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การใช้ผลิตภัณฑ์อย่างผิดวิธี อาจเกิดขึ้นได้จาก

- 1.1 เป็นเครื่องสำอางที่ไม่มีฉลากภาษาไทย มีแต่ภาษาต่างประเทศ ถึงแม้ว่าบางครั้งจะอ่านออกได้บ้าง แต่ความเข้าใจในวิธีการใช้อาจไม่สมบูรณ์ หรือผิดพลาดได้ ทำให้ใช้ผิดวิธี ตรงกันข้าม หากเป็นภาษาไทย ย่อมเข้าใจได้ถูกต้อง และสมบูรณ์ครบถ้วน แนวทางแก้ไข คือ ซื้อเครื่องสำอางที่มีฉลากภาษาไทยครบถ้วน

- 1.2 วิธีใช้เครื่องสำอางไม่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น แป้งฝุ่นโรยตัวสำหรับเด็ก คนส่วนใหญ่มักจะโรยแป้งฝุ่นลงบนตัวเด็ก ซึ่งไม่ถูกต้อง เนื่องจากทำให้เด็กสูดผงแป้งเข้าไปในปอด หากเกิดขึ้นเป็นเวลานาน ๆ จะเป็นอันตรายต่อปอด วิธีที่ถูกต้อง คือ เทแป้งลงบนฝ่ามือ แล้วจึงค่อย ๆ ทาลงบนตัวเด็ก

2. ไม่ปฏิบัติตามวิธีใช้ คำเตือน หรือข้อควรระวัง

อันตรายที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามวิธีใช้ คำเตือน หรือข้อควรระวังนั้น มักเกิดจากการไม่อ่านฉลาก หรืออ่านอย่างไม่เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ตามความเข้าใจของตนเอง หรือจากคำบอกเล่าของผู้ที่ไม่รู้จริงดังนี้

- 2.1 เครื่องสำอางหลายชนิด กำหนดว่าควรทดสอบการแพ้ก่อนใช้ โดยทดสอบตามวิธีการทดสอบในฉลาก หรือเอกสารกำกับเครื่องสำอาง ได้แก่ เครื่องสำอางควบคุมพิเศษหลายประเภท
- 2.2 ใช้มากเกินไป อาจใช้ปริมาณมากหรือใช้บ่อยเกินไป ปริมาณเครื่องสำอางที่สัมผัสกับผิวก็มากยิ่งขึ้น โอกาสที่จะแพ้ หรือระคายเคืองจะมากยิ่งขึ้น
- 2.3 ใช้ผิดเวลา เช่น เครื่องสำอางบางชนิดระบุวิธีใช้ ให้ใช้ทาก่อนนอนตอนกลางคืน เพื่อหลีกเลี่ยงการระคายเคืองเมื่อถูกแสงแดด หากใช้ในเวลากลางวัน เมื่อถูกแสงแดด อาจทำให้เกิดการแพ้ระคายเคืองได้
- 2.4 เครื่องสำอางที่มีการแสดงคำเตือน หรือข้อควรระวังไว้ที่ฉลาก แสดงว่าเครื่องสำอางนั้น อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ หากไม่ระมัดระวัง ตัวอย่างคำเตือนในการใช้ เช่น ระวังอย่าให้เข้าตา ห้ามใช้เมื่อเป็นโรคผิวหนัง เป็นต้น

3. อันตรายเนื่องมาจากตัวผู้ใช้

ในบางครั้ง เครื่องสำอางชนิดเดียวกัน บางคนใช้แล้วแพ้ แต่บางคนใช้ได้โดยไม่มีอาการแพ้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสรีรวิทยาของแต่ละบุคคล การเกิดอาการแพ้ หรือระคายเคือง จึงเป็นการเกิดเฉพาะบุคคล แต่ละคนจะแพ้ส่วนผสมที่ไม่เหมือนกัน บางครั้งดูเหมือนว่าไม่น่าจะทำให้เกิดอาการแพ้ เช่น น้ำหอม ก็อาจแพ้ได้ เป็นต้น

การเกิดอาการแพ้ของผู้ใช้เครื่องสำอางนั้น มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ได้แก่

1. วัย พบว่าในเด็ก แพ้ได้ง่าย และเกิดมากกว่าผู้ใหญ่
2. ตำแหน่งของผิวหนัง บริเวณผิวหนังที่บางจะเกิดอาการแพ้ได้มากกว่าบริเวณที่ผิวหนังหนา เช่น ผิวบริเวณรอบดวงตา หรือริมฝีปาก จะเกิดอาการแพ้ได้ง่ายกว่าผิวส่วนอื่น
3. เหงื่อ คนที่เหงื่อออกมาก เหงื่ออาจช่วยให้สารแพ้ที่ละลายน้ำได้ละลายในเหงื่อ แล้วผ่านเข้าผิวได้ดีขึ้น เป็นผลให้แพ้มากขึ้น
4. ความมันของผิว น้ำมันที่ผิว อาจช่วยให้สารแพ้ที่ละลายได้ดีในน้ำมัน ผ่านเข้าผิวได้ดีขึ้น เป็นผลให้แพ้มากขึ้น

เครื่องมือและอุปกรณ์

คำนิยาม

เครื่องมือ หมายถึง เครื่องที่นำมาใช้งานในสปาเพื่อการทำทรีทเม้นต์และบริการให้กับลูกค้า

อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่นำมาตกแต่งหรือนำมาช่วยเสริมการทำงานในสปาและการใช้เครื่องมือเพื่อทำให้การบริการเกิดผลสมบูรณ์ที่สุด

การดูแลและการเก็บรักษา ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์

ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา ต้องมีการจัดการ การเก็บรักษา การทำความสะอาด การดูแล ด้านความปลอดภัย และสุขอนามัยของผู้ปฏิบัติงานให้ถูกสุขลักษณะ ต้องได้รับการดูแล และทำความสะอาดอย่างดี เพราะเชื้อโรคบางชนิดอาจติดต่อจากลูกค้าคนหนึ่งไปสู่ลูกค้าอีกคนหนึ่งได้ เพราะฉะนั้นการทำความสะอาด เครื่องมือ เครื่องใช้จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันเชื้อโรคไม่ให้แพร่กระจายไปสู่ผู้รับบริการ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนผู้รับบริการจึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานการดูแลรักษาความปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์เป็นอย่างดี ดังนี้

เครื่องสำอาง

1. มีห้องจัดเก็บที่สามารถควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสม ในที่ไม่โดนความร้อน ไม่ถูกกับแสงแดด
2. มีภาชนะห่อหุ้มที่มิดชิด อากาศไม่สามารถเข้าถึง และไม่มีช่องทางให้ฝุ่นละอองหรือเชื้อโรคสามารถเข้าไปปนเปื้อนได้
3. มีการแบ่งหมวดหมู่ที่ชัดเจน มีการแยกประเภทให้ถูกต้อง
4. เครื่องสำอางที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษควรมีเอกสารติดกำกับให้ชัดเจน
5. ควรเช็ดทำความสะอาดขวด ภาชนะที่บรรจุให้สะอาดหลังการใช้งานในแต่ละครั้ง
6. เครื่องสำอางที่มีการแบ่งมาใช้บริการลูกค้าในแต่ละราย เมื่อเหลือจากการใช้งานไม่ควรนำมาใช้กับลูกค้าคนต่อไป
7. หมั่นสังเกตดูเครื่องสำอางที่หมดอายุ เมื่อพบไม่ควรนำมาใช้งาน

อุปกรณ์ เครื่องมือ ประเภทโลหะ พลาสติก ไม้ และเครื่องใช้ไฟฟ้า

การทำให้มีความปลอดภัยมากที่สุด คือต้องนำมาเช็ดหรือล้างทำความสะอาดหลังจากการให้บริการแก่ลูกค้าในแต่ละรายและเมื่อเสร็จงานในแต่ละวัน

1. อุปกรณ์ประเภทโลหะ ต้องอยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุด หรือขึ้นสนิม มีการทำความสะอาด และทำลายเชื้อโรคด้วยเอทิลแอลกอฮอล์ 70 % แช่นาน 30 นาที หรืออบในตู้อบฆ่าเชื้อโรค หลังการใช้งานในลูกค้าแต่ละคน
2. เครื่องใช้ประเภทพลาสติก ให้ทำความสะอาด ด้วยการล้างด้วยน้ำยาชะล้างเพื่อจัดคราบสกปรก และไขมันที่ติดอยู่และแช่ในเอทิลแอลกอฮอล์ 70 % จากนั้นนำไปผึ่งให้แห้งก่อนนำมาใช้บริการ
3. อุปกรณ์ เครื่องมือ ประเภทไม้หลังเช็ด ล้างทำความสะอาดแล้ว ควรนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิทเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อราและการหมักหมมของเชื้อโรค

4. เครื่องใช้ไฟฟ้า ต้องอยู่สภาพดี มีการจัดเก็บเป็นระเบียบ ไม่ให้พันกับอุปกรณ์อื่น สายไฟเป็นฉนวน 2 ชั้น สายไฟต้องไม่มีรอยฉีกขาด มีการตรวจสอบสายไฟ ปลั๊กไฟเป็นประจำ และมีการจัดเก็บที่สะดวกต่อการใช้งาน

เครื่องใช้ประเภทผ้า

1. ผ้าขนหนูสำหรับลูกค้าต้องสะอาด มีจำนวนเพียงพอ สำหรับลูกค้าที่มาใช้บริการ ใช้ครั้งเดียว ต่อผู้รับบริการ 1 คน มีตะกร้าจัดเก็บผ้าที่ใช้แล้ว หลังการใช้งานต้องทำความสะอาดทุกครั้ง เมื่อสิ่งให้แห้งแล้ว ต้องเก็บในที่สะอาด มิดชิด เป็นสัดส่วนเพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งสกปรก ผุ่น ละอองต่าง ๆ ปนเปื้อนผ้าที่สะอาดแล้ว สิ่งสำคัญต้องระวังไม่ให้เกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ้าที่ไม่ได้ทำความสะอาดอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดการติดต่อของเชื้อโรค จากลูกค้าคนหนึ่งไปสู่ลูกค้าอีกคนหนึ่งได้
2. เครื่องแบบสำหรับลูกค้าเช่น เสื้อคลุม ชุดนวดประเภทต่างๆ ต้องจัดให้ใช้ต่อลูกค้า 1 คน หลังจากนั้นต้องนำไปทำความสะอาด
3. เครื่องแบบสำหรับพนักงานต้องไม่มีการใช้ปะปนกัน ควรจัดให้มือน้อย 2 ชุด ต่อพนักงาน 1 คน
4. มีผ้าปิดปาก และจุก สำหรับการทำงานที่มีการหายใจใกล้ลูกค้า เป็นผ้าสีขาว มี 2 ชุด ต่อพนักงาน 1 คน ไม่ใช้ปะปนกัน ซักทำความสะอาดทุกครั้ง ภายหลังจากใช้งานในแต่ละวัน

การจัดการด้านความปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์

1. มีการจัดวางผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกต่อการใช้งานและการบริการ
2. เครื่องสำอาง น้ำยา และสารเคมีต่าง ๆ ต้องจัดวางเป็นระเบียบตามประเภท โดยให้สะดวกต่อการใช้ และเก็บในที่ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตราย
3. ต้องมีระบบป้องกันไฟฟ้าดูด ไฟฟ้า รั่วซึม
4. มีป้ายแสดง เตือนให้ทราบบนตัวผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ให้ชัดเจน ถึงข้อควรระวังและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้
5. มีเอกสารแจ้งให้ทราบในขั้นตอนการใช้งานผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ชัดเจน
6. จัดให้มีการฝึกอบรมการใช้งานผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ
7. ต้องมีการตรวจสอบสุขภาพทางกายของลูกค้าทุกครั้งก่อนการทำงาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพ้ในเครื่องสำอาง ไม่ให้เกิดอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ
8. เครื่องมือและอุปกรณ์ประเภทอบไอน้ำและอบความร้อนต้องมีนาฬิกาบอกเวลาการใช้งาน เครื่องมือ วัสดุหนุมิและเครื่องตัด ไฟอัตโนมัติกำกับอยู่ด้วย

9. มีเครื่องมือปฐมพยาบาลที่จำเป็น เช่น ยาสามัญประจำบ้าน สำลี ผ้าพันแผล ยาเหลือง ยาแดง พลาสเตอร์
10. พื้นที่นั่งรอเข้ารับบริการ ต้องสะอาด มั่นคง และแข็งแรง พื้นที่มีการลิ้นหกล้มได้ง่ายต้องมีป้ายติดแจ้งให้เห็นชัดเจน
11. มีการจัดอุปกรณ์ดับเพลิงและตรวจสอบวันหมดอายุสม่ำเสมอ

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในสปา

กลุ่มผลิตภัณฑ์

เครื่องสำอางสำหรับผิวหน้า ได้แก่

1. ครีมล้างหน้า
2. ครีมขัดผิว
3. โลชั่นปรับสภาพผิว
4. ครีมบำรุง เซรั่ม
5. ครีมนวดหน้า
6. ครีมพอกหน้า

เครื่องสำอางสำหรับผิวกาย ได้แก่

1. น้ำมันนวด
2. ครีมขัดผิว
3. ครีมพอกตัว
4. ครีมบำรุงผิว
5. ผลิตภัณฑ์สำหรับเล็บ
6. ผลิตภัณฑ์สำหรับผม
7. ผลิตภัณฑ์สำหรับทำความสะอาด

กลุ่มเครื่องมือและอุปกรณ์

- เตียงนวด Massage Tables
- ตู้อบฆ่าเชื้อ Sterilizer

ใช้สำหรับฆ่าเชื้อในอุปกรณ์เครื่องมือ ทำให้ปลอดภัยเมื่อนำมาใช้งาน

- ตู้อบผ้าร้อน Hot Towel Cabbies

ใช้ทำผ้าร้อน

- ตู้อบซาวน่าและอบไอน้ำ Sauna and Steam

ซาวน่าเป็นการอบแห้งในห้องซาวน่า ใช้เทคนิคบำบัดด้วยความร้อน อากาศในห้องซาวน่าจะร้อนและแห้ง

การอบไอน้ำต่างจากการอบเซาน้ำ คือ การอบไอน้ำเป็นการบำบัดด้วยความร้อนแบบเปียก จะมีความชื้นสูงมากจน
เหงื่อไม่สามารถระเหยได้ขณะที่อบไอน้ำอยู่ ร่างกายจึงไม่สามารถระบายความร้อนออกมาในเวลานั้นเพื่อให้
ร่างกายเย็นลงได้ แต่หลังการทำทรีทเม้นท์ จะทำให้เหงื่อออกมาก Steam treatment มี 2 แบบ คือ

- แบบตู้อบไอน้ำ (Steam cabinets)
- แบบห้องอบไอน้ำ (Steam room)

ทั้ง 2 แบบเป็นทรีทเม้นท์ที่ให้ความร้อนแบบเปียก หรือแบบชุ่มชื้นแก่ร่างกาย

- Hydrotherapy Tubs&Whirlpool
- Hydrotherapy: general term for treatment using water.
- Balneotherapy: treatments using tap water.
- Thalassotherapy: treatments using sea water and sea water products.
- Thermaltherapy: treatments using hot spring mineral water or and therma blanket.
- Algotherapy: treatments using algae.
- Aromatherapy: treatments using the natural plant essences.
- Vichy Showers Light, rain like shower
- ผ้าห่มไฟฟ้า / ผ้าห่มความร้อน Thermal Blanket

ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการพอกเพื่อช่วยในการจับของเสียออกจากร่างกายให้ได้ดียิ่งขึ้นหรือ
ช่วยให้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวทำงานได้ดีขึ้น หรือช่วยทำให้ลูกค้าเกิดความอบอุ่นขณะรับบริการ

- เครื่องออกกำลังกล้ามเนื้อ Electronic Muscle Stimulator

ใช้เพื่อกระชับกล้ามเนื้อ ทำให้ได้รูปร่าง สมสัดส่วน

- เครื่องกำจัดขน Wax and Paraffin
- เครื่องตรวจสภาพผิวหนัง Magnifying Lamp

ใช้ในการวิเคราะห์สภาพผิวหนัง แวนขยายช่วยให้มองเห็นสภาพผิวได้ชัดเจน

- เครื่องอบไอน้ำหน้า Steamer

ช่วยทำให้เซลล์ผิวอ่อนตัวลง ขยายรูขุมขนให้กว้างขึ้น ทำให้ง่ายต่อการขจัดสิ่งสกปรกที่อุดตันใต้ผิว และบางชนิด
สามารถผลิตไอโซนช่วยในการทำลายเชื้อโรคบนผิวหนังด้วย

- เครื่องกำจัดสิวและสิ่งอุดตันผิวหนัง Vacuum and Sprayer

เป็นเครื่องมือที่ทำการขจัดสิ่งสกปรกที่อุดตันใต้ผิว โดยการดูดเอาสิ่งสกปรกออกมา

- เครื่องมือยกกระชับผิวหนัง Face Lifting Machine

ช่วยทำให้กล้ามเนื้อผิวกระชับแน่น ฟันฟูเซลล์ผิว ทำให้ผิวหนังเต่งตึงขึ้น

- หมอนึ่งและลูกประคบ

ใช้สำหรับการประคบเพื่อคลายกล้ามเนื้อสำหรับเทคนิคการนวดของไทยโบราณ

กลุ่มอุปกรณ์สำหรับการใช้งานต่างๆ

- เสื้อคลุม
- ผ้าขนหนู
- ที่คาดผม
- รองเท้าแตะ
- แปรงพอกหน้า
- สำลี
- ภาชนะสำหรับแบ่งผลิตภัณฑ์ฯลฯ

ขอขอบคุณรูปภาพประกอบจาก

บริษัท สปาพลัส จำกัด

บริษัท ไทเกอร์ อาย จำกัด

บริษัท เดอะ สปา วิลละดอม จำกัด